

Малахова С.О.

*кандидат економічних наук, в.о. доцента,
Львівський національний аграрний університет*

ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В ЗАКАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

Проблема землекористування достатньо широка і різностороння. В останні роки відбулися суттєві зміни в проведенні земельної реформи та вдосконаленні земельних відносин. Разом з тим відбуваються динамічні процеси на продовольчому ринку та в організаційно-виробничо-галузевій структурі сільського господарства. Все це по-різному вплинуло як на процеси земле – забезпечення сільськогосподарських підприємств, так і на рівень використання сільськогосподарських земель.

Стратегічним завданням державної політики у сфері аграрного земле – користування є забезпечення раціонального використання та охорони продуктивних земель, збереження, відтворення та примноження її родючості [2, с. 12-13].

З цього приводу А. Третяк зауважує, що “у процесі проведення земельної реформи істотних змін зазнала сформована система землеволодінь і землекористувань, у тому числі негативних”. Це, передусім, потребує відповідного законодавчого забезпечення та інституційного формування, ефективного функціонування землевпорядних служб на всіх рівнях.

Трансформаційні процеси, неврегульованість багатьох земельних і виробничих аспектів спричинили дисбаланс в розвитку окремих галузей аграрної економіки, безвідповідальне ставлення до природних ресурсів і довкілля, що в кінцевому рахунку погіршило стан природного середовища в області. Незважаючи на зміни в системі земельних відносин, визначальним повинен бути пріоритет інтересів охорони природи та екологічної безпеки над економічними інтересами землекористувачів і землевласників.

Особливо ця проблема характерна для більшості території Закарпатської області, особливо тієї її частини, що знаходиться в гірській та передгірській зонах Карпат. Передусім це пов'язано з гальмуванням розвитку тут сільського господарства. До основних причин цього слід зарахувати:

1) старіння населення і брак молодих осіб, бажаючих працювати в сільському господарстві;

2) низьку ефективність сільськогосподарського виробництва з огляду на родючість землі, малі розміри господарств, віддаленість від пунктів збуту та матеріального забезпечення, відсутність інфраструктурних об'єктів;

3) низьку ефективність раніше здійснюваних тут організаційно-економічних перетворень у межах колгоспно-радгоспної системи сільськогосподарського виробництва (вузькоспеціалізовані господарства);

4) вимирання значної частки гірських сіл через суттєву зовнішню міграцію, погіршення комунікаційного сполучення та недостатній розвиток виробничої і соціальної інфраструктур.

Цілком можна погодитися з думкою окремих авторів, що “розв’язання системи землекористування селянських господарств у гірських районах Закарпаття вбачається у виявленні і оцінці місцевих способів організації сільськогосподарського виробництва і використання земель, що застосовувались у минулі роки, їх сучасних особливостей” [3, с. 34].

Це особливо важливо, оскільки в гірських районах у процесі аграрної і земельної реформи зникли сільськогосподарські підприємства і їм на зміну прийшли переважно селянські господарства.

Особливість рельєфу території та дрібномасивність земельних ділянок потребує, з одного боку, дотримання вимог протиерозійної організації території, а з другого – збереження та збагачення розмаїття ландшафтів. Для цього необхідно:

- масив землеволодіння розміщувати смугами впоперек схилу;
- межі землеволодінь суміщати у разі можливості з існуючими валами-терасами і максимально зберігати наявні на їх території їх групи та чагарники, що виконують протиерозійні функції;
- передбачати створення польових доріг або залишати задерновані смуги шириною 3-4 м для обслуговування землеволодінь;
- на берегах ярів залишати нерозорювані смуги травостою шириною 10, а у їх вершинах – шириною 10-15м [1, с. 38].

Проблемним питанням, переважно в гірських та частково передгірних районах, є землеволодіння лісовими масивами. Ці лісові масиви, площею до 5 га, очевидно, повинні бути розподілені пропорційно земельним паям, за умови їх раціонального використання.

Забезпечення сталого розвитку земель передбачає різні цілі серед яких ключовими є:

- підвищення рівня життя місцевого населення і створення йому достойних умов проживання;
- створення сприятливого інноваційного клімату в регіоні, формування інвестиційної привабливості регіону і його суб'єктів;
- підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та суб'єктів інших сфер економіки;
- збереження та охорона земель;
- сталий розвиток суб'єктів господарювання.

Сталий розвиток використання земель повинен бути узгоджений на різних стадіях управління: державному, регіональному, зональному та місцевому – і включати розроблені стратегії, програми та механізми – організаційні, економічні, фінансові та правові механізми, забезпечені відповідними інструментами.

Основні напрями діяльності щодо вирішення проблем землекористування у найближчі роки повинні спрямовуватись на забезпечення посилення:

- раціонального використання земель за рахунок упорядкування їх структури за розмірами, категоріями, угіддями і власниками;
- екологічної стабілізації ландшафтів шляхом встановлення збалансованого співвідношення природних і антропогенно змінених земель, а також розвитку рекреаційного та санаторно-лікувального потенціалу;
- розширеного відтворення продуктивності і родючості сільськогосподарських угідь на основі впровадження ґрунтозахисного екологічного землеробства [4].

Таким чином, вирішення проблем охорони земель сільськогосподарського призначення потребує термінового прийняття низки законів та підзаконних нормативно-правових актів, які б розвивали принципи, закладені в Конституції України і Земельному кодексі України, повно та системно врегулювали правовідносини, пов'язані з охороною земель, на основі врахування інтересів суб'єктів господарювання на землі з одночасним їх узгодженням із суспільними, національними інтересами.

Для збереження, відтворення ґрунтово-ресурсного і агрохімічного потенціалу земельного фонду області необхідно здійснювати комплекс протиерозійного захисту сільськогосподарських угідь, використання та рекультивацію порушених земель.

Список використаних джерел:

1. Барвінський А. В. Балансовий метод екологічної експертизи землевпорядних рішень / А. В. Барвінський // Землеустрій і кадастр. – 2008. – № 3. – С. 46-54.
2. Скопок М. П. Ефективність сільськогосподарських меліорацій / М. П. Скопок, С. Г. Корчинська // Землеустрій і кадастр. – 2008. – № 3. – С. 55-59.
3. Хвесик М. А. Стратегічні імперативи раціоналізації землекористування в контексті соціально-економічного піднесення України / М. А. Хвесик // Збірник матеріалів одинадцятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників, 26-27 лютого 2009 р. – К. : ННДЦ “Інститут аграрної економіки”, 2009. – С. 31-39.
4. Черевко Г. В. Оцінка і підвищення ефективності земельних відносин / Г. В. Черевко, Г. М. Земляна, О. В. Сосницька // Вісник Львівського державного аграрного університету : землевпорядкування і земельний кадастр. – 2008. – № 11. – С. 3-11.